

Náležitosti dokumentace plánu společných zařízení v souladu s technickým standardem

Náležitosti dokumentace PSZ a DTR vodohospodářská opatření

1. Co jsou to vodohospodářská opatření

- Opatření k odvádění povrchových vod
- Opatření k ochraně před povodněmi
- Opatření k ochraně povrchových a podzemních vod
- Opatření k ochraně vodních zdrojů
- Opatření u stávajících vodních děl
- Opatření u staveb sloužících závlaze a odvodnění pozemků

U vodohospodářských opatření je snad víc než u jiných třeba zdůraznit jejich polyfunkčnost a tyto cíle by při zpracování PSZ měly být sledovány především.

Například u revitalizace HOZ by mělo být zachováno odvedení drenážní vody, měl by být vytvořen biokoridor nebo interakční prvek jako migrační cesta, tůň pro zadržení vody a případně stupně a peřeje pro jejich pročištění. Tento celkový pohled na problematiku při návrhu PSZ velice často chybí. Při zpracování PSZ bychom se měli zabývat především vodohospodářskými opatřeními pro malá povodí 4. řádu.

I drobné vodní toky mají své správce a s těmi při zpracování PSZ musíme spolupracovat, protože pro ně jsou KoPÚ často jedinou možností, jak zajistit pozemky pro realizaci jejich záměrů revitalizace. Studií revitalizací mají plně skříň, realizací poskrovnu. Na druhou stranu jsou zařízení pro provádění investiční činnosti. Pozemkové úřady určitě nebyly vybudovány jako investorské organizace, i když se o to snaží.

2. Vodohospodářská opatření by měl v PSZ zpracovávat vodohospodář, nebo ještě lépe vodohospodář, který má vztah ke krajinnému inženýrství. V 90. letech byla snaha obnovit obor krajinného inženýrství, to se však nepovedlo, a tak bylo krajinné inženýrství jako přílepek přidáno ke stavbám vodního hospodářství. Mohu Vám zaručit, že vodohospodář, který projektuje kanalizace, neví o krajinném inženýrství vůbec nic, ale může Vám dát razítko na PSZ.

Ti z Vás, kteří jsou členy dokumentačních komisí to dobře vědí, jaká „individua“ jsou pod PSZ podepsána. Dalším problémem všeobecně je, že PSZ zpracovávají autorizované osoby (voda, cesty, ÚSES) jen výjimečně, většinou je dělá zpracovatel pozemkové úpravy a autorizované osoby je jen orazítávají, v lepších firmách občas zkontrolují.

Problém s projektováním a vůbec s vodohospodáři začíná už na školách, kde je tak málo žáků, že se nemůže vyplatit je vzdělávat.

Ve Vysokém Mýtě, kde Lukařská neboli vodohospodářská škola je už 120 let, končí na střední škole cca 20 žáků – místo 60 a VOŠ je tak 5 – 10 ročně a teď jeden ročník úplně vypadl.

Dalším negativem je poměrně krátký produktivní život projektanta, po škole se 5 – 10 let ještě učí, pak 15 – 20 let je schopen něco vymyslet a pak si myslí (po padesátce), že už umí všechno a to je někdy horší, než když nic neumí. To jenom na úvod.

3. Jak by měl zpracovatel ve spolupráci s pozemkovým úřadem postupovat

Vodohospodář by se měl podílet na RSS, měl by tam zajet, aby si v hlavě srovnal, jaké tam jsou problémy, jak velké potoky tečou nebo netečou. Měl by si zjistit, zda a jaké studie byly pro dané území zpracovány. Studie přírodě blízkých protipovodňových opatření může číst dětem místo pohádek. Existuje spousta studií závlahových nádrží a dalších, jde jen o to mít štěstí a někde je na obcích či úřadech najít.

Je snaha, někdy větší, někdy menší před zpracováním KoPÚ zadat zpracování vodohospodářské studie zájmového území. Tento přístup by měl fungovat, ale to by musel zadavatel bezpečně rozeznat území problematické od těch ostatních. Potom se totiž zpracovatel PSZ nemůže vymlouvat na špatné zadání, tohle že dělat nebude a tak. Všichni to znáte.

Zpracovatel PSZ by v rámci RSS měl umět koncipovat návrh opatření. V terénu musí umět posoudit, v jakém stavu toky jsou, jak staré jsou propustky, opevnění, zda je drenáž funkční, či je už zničená. Měl by umět podle stavu koryta posoudit, zda je či není kapacitní.

Vedou se diskuse, zda počítat kapacitu všech propustků, nebo jen těch nových. Některé komise to chtějí, jiné ne. Tady by mělo platit, že by to měl umět posoudit pracovník pozemkového úřadu s odbornou erudicí a se zpracovatelem se dohodnout, či mu to přikázat.

Rozbor současného stavu by měl prokázat i kapacitu koryta v obci, byť mimo obvod pozemkové úpravy, pokud tam budeme přivádět vodu z průlehů či cest, nebo navrhujeme protipovodňová opatření, která odvedou vodu do obce, byť po transformaci poldrem.

Řadu let se volá po posouzení škod, které vyvolá povodeň a posouzení nákladovosti na protipovodňová opatření. Je řada poldrů, jejichž cena není přiměřená protipovodňovému účinku. Někdy jsou poldry navrhovány jen proto, že se to nosí. Tady je jediná výhoda, že v poldru dochází k usazení splavenin ze smyté ornice a ta se z poldru dá poměrně jednoduše vrátit na pole, na rozdíl od potoka v obci či rybníka, nebo přehrady.

Po výpočtech ekonomiky vodohospodářských staveb se volá již dlouho, ale odpověď projektantů zní „Ve standardu to není“. Věta „Ve standardu to není“, nebo na straně druhé „Ve standardu to je“ – projektant versus posuzovatel je vlastně úsměvná. Jednak ve Standardu všechno být nemůže, a jak zpracovatel, tak posuzovatel by měli používat selský rozum, když se snaží zvelebit venkovskou krajinu. Ono je to spíš o tvrdých selských palicích.

4. K návrhu jednotlivých opatření

Klasické úpravy toků se v KoPÚ vlastně nenavrhují, navrhují se revitalizace toků při vytváření biokoridorů a biocenter. Velkým problémem je značná potřeba pozemků pro správný návrh revitalizace. Vůbec s revitalizacemi by se mělo nakládat velice opatrně, s přihlédnutím ke všem dopadům na okolí.

Větší toky byly upravovány před cca 80 – 100 lety, v 50-60tých letech se upravovaly ty menší. Důvodem bylo zvětšení plochy zemědělské půdy a její odvodnění. Tyto toky se asi v dohledné době revitalizovat nebudou. Je možné revitalizovat toky menší, HOZY. Je však velkým problémem, že úprava toku

sloužila k odvodnění okolních pozemků. Odvodnění se musí někdy velmi složitě upravovat. Přitom odvodnění je stavba, která měla stavební povolení, je ve vlastnictví vlastníka pozemku a ten by s úpravou stavby měl souhlasit.

Pro současné projektanty je velmi těžké drenáž navrhovat, protože to 25 let nikdo nedělal a tak to ani neumí. Pokud chtějí navrhovat revitalizace zodpovědně, asi se to budou muset naučit.

Všimli jste si, že nejvíce revitalizací bylo provedeno v horských a podhorských oblastech? Tam totiž bylo nejvíce státní půdy, stát ji nestačil prodat a vzhledem ke svažitosti pozemků okolní drenáže nějak fungují.

V praxi to funguje tak, že se za revitalizaci vydávají úpravy v „úvozovkách“, kde nejsou zásady vůbec dodrženy.

Někdy je lepší nechat přírodu, ať si dělá, co chce, jen vymezit pozemky. S revitalizací by měla souhlasit především obec a správce toku, protože péče o revitalizovaný tok je nákladnější, německý model péče je k nám nepřenositelný. Častou chybou je, že návrh revitalizace neodpovídá charakteru toku.

Občasná vodoteč z prameniště – je nesmysl navrhovat meandrující částečně opevněné koryto, stačí mělký průleh šířky 8-10 m, kterým protéká stružka o rozměrech 30 x 30 cm, kde si meandry vytvoří sama.

U větších toků se zpravidla doplňuje meandrující koryto tůněmi. Při větších sklonech nivelety je tůně třeba navrhovat obezřetně, aby nevznikly vysoké hráze, pak nevhodně měníte krajinný ráz a vznikají tak další problémy.

Někdy se objeví v rámci revitalizace i odvodnění. Projektanti klidně do zprávy napíší, že slouží k zachycení vody v krajině, ale je to úplně naopak. Odvodnění optimalizuje hladinu spodní vody z pohledu obhospodařování pozemků a tedy snižuje zásobu podzemní vody. To ale není proti smyslu pozemkových úprav – racionální využití zemědělské krajiny.

5. Opatření k ochraně před povodněmi

Tady by se pozemkové úpravy měly zabývat ochranou před takzvanými bleskovými povodněmi z malých dílčích povodí. Pro větší úpravy by se měly jenom nachystat pozemky.

Nejčastěji navrhovaným řešením jsou poldry, i když by se mělo říkat suchá nádrž a už úplná hloupost je suchý poldr, jak se často v PSZ uvádí. Suché nádrže se začaly ve větší míře stavět v 70tých letech a tempo se zvýšilo po povodních v roce 1984 a 1985.

Pozemkové úřady i projektanti by si měli uvědomit, že stavba poldru je složitější stavbou než nádrž.

Vodní nádrž se postupně napouští vodou, sledujete průsaky, můžete řídit pokles hladiny, když se něco nepovede, máte čas na nápravu.

Suchá nádrž (poldr) se Vám z bleskové povodně naplní za necelou hodinu, vyprázdní se za 10 hodin. Pokud se někde stala chyba, tak může být fatální. Suché nádrže by se měly navrhovat velmi uvážlivě. Poldr by měl vždy chránit před zaplavením, před vznikem škod. Poldry, které snižují kulminaci stoleté povodně na 50-ti letou jsou velice diskutabilní a mohou dokonce povodňovou situaci na hlavním toku zhoršit.

Velice důležité jsou hydrotechnické a hydrologické výpočty. Měly by se používat údaje ČHMÚ. Musí být geologický průzkum, v PSZ se musí vyřešit umístění a velikost hráze, protože navrhujete parcely. Velmi často se stává, že projektant PSZ zpracuje pochybné výpočty, navrhne parcely a projektant suché nádrže si objedná údaje ČHMÚ, a ty jsou několikrát větší, než údaje v PSZ. Co s tím chcete dělat? Údaje ČHMÚ bych považoval v PSZ za povinné.

Nejlepší je, když poldr zachytí celý objem stoleté povodně, pak nemáte problém s transformací.

Návrhy objektů by měly být provedeny v rozsahu pro územní řízení. Měly by to být pouze rámcové návrhy objektů tak, aby bylo možné odpovědně navrhnout parcely.

Projektanti většinou používají výkresy z jiných akcí. Ti, kteří mají k dispozici staré typové podklady Agroprojektu a Hydroprojektu je používají, což je v pořádku.

Podstatné je, aby projektant měl jasno, jak navrhne spodní výpust a převede povodňové průtoky.

Projektant by měl navrhnout sklony svahů hráze, je vždy lepší, když počítá s rezervou, protože podrobný geologický průzkum může zjistit horší kvalitu zemin. V PSZ by měl již být jasný zeminík pro násyp hráze, aby se nestalo, že vlastník pozemku následně nebude souhlasit.

Pro nádrže se stálou zátopou platí to samé.

Nechci Vás unavovat chybami v projektových dokumentacích pro stavební řízení, to je na samostatnou přednášku. Tam se teprve dají vidět nesmysly, které lze jen těžko napravit.

Další jsou stavby sloužící závlahám a odvodnění pozemků. O odvodnění jsem již mluvil. Na závlahy si ještě před nedávnem nikdo nevzpomněl – ani Standard.

Přítom je nezbytné, aby se s nimi PSZ zabýval, v RSS musí být popsány závlahové systémy, které fungují, které by mohly fungovat, jejich stáří, provedení, zdroj závlahové vody atp.

Závlahy rozhodují o směřitelnosti pozemků.

Pokud se začne brát vážně akce Sucho, tak se začnou navrhovat v PSZ i závlahové nádrže.

Ještě několik ukázek, jak se co dělá špatně – jsou to jenom schémata, protože u výkresů by bylo možné napadnout jejich použití.